

Else Marie Jensens barndomserindringer fra Egebjerg i slutningen af 1800 tallet

Første del

Else Marie Jensen's Erindringer

Indledning

Disse erindringer er skrevet af min farmor Else Marie Jensen, Nygård i Herrup i årene fra ca. 1936 til 1946. Denne udgave er skrevet til hendes søn Carl., som var min far

Hun håndskrev dem fire gange. En til hver af hendes sønner. De er ikke nøjagtig ens, da hun for hver gang kom i tanke om lidt mere, der skulle med, og måske er der også personlige bemærkninger til den enkelte.

Når hun gik i gang med denne opgave, var det på opfordring fra sønnerne.

Det skal bemærkes, at opdeling i afsnit er tilføjet ved mangfoldiggørelsen.

Der skete jo det, at bedstefar og den udviklingshæmmede datter Karen begge døde i 1935. Johannes overtog gården og blev gift i 1936, så hun stod pludselig og meget uforberedt med tomme hænder. Hun var dengang kun 62 år, men nok alligevel lidt træt efter alle de år med hårdt arbejde. Hendes maveproblemer var hun aldrig fri for, og desuden havde hun fået et psykisk knæk efter oplevelserne med Karen. Sønnerne så nok, at hun havde brug for noget helt andet at give sig til, og da hun gennem hele deres barndom havde fortalt løst og fast om slægten, var det oplagt at hun skulle skrive sine erindringer.

Jeg husker min bedstemor som en altid sortklædt kvinde, der var meget interesseret i, hvordan vi havde det og udviklede os. Til vore konfirmationer skrev hun festsange.

Vi besøgte hende oftere end hun kom hos os. Far gjorde altid meget ud af hendes fødselsdag den 26. september. (Kongens fødselsdag, Chr. X). Fødselsdagen faldt i høsttiden også hvad frugt og drivhusavl angår. Hvert år lavede Far og Mor en kurv med sommeræbler og pærer, sveskeblommer, viktoriablommer og tomater og vindruer.

Når bedstemor havde rund eller halvrund fødselsdag mødte vi op om morgenen for at synge hende op, og det var altid med "Min sjæl du Herren love."

Hun havde oplevet en vældig udvikling i løbet af hendes levetid, hvad hun også selv skriver om. Hun blev født i et hus bygget direkte på jorden. Der var lergulv og åbent ildsted, men hun skriver selv, at der var hyggeligt. Da hun døde havde hun en fin stue der vendte mod syd, og som duftede af det altid nylakerede trægulv. Hun havde røde plysmøbler og hvide blondegardiner samt billeder på væggene. Jeg husker især stuen på grund af en stor palme, der stod på bordet midt i stuen. Den nåede til loftet, og vi kunne sidde under den.

Det sidste år hun levede udviklede hendes mavesår sig til kræft og hun blev indlagt på sygehuset i november 1951. Herfra har jeg et meget kærligt brev hun skrev til min 17-års fødselsdag.

Hun kom dog hjem igen, men med stomi. Hun var mest sengeliggende det sidste år, indtil hun døde den 19. juli 1952 næsten 79 år gammel.

Hun blev begravet på Herrup Kirkegård ved siden af hendes mand, Jens Peder Jensen, Nygaard og datteren Karen.

På Herrup Kirkegård står der desuden en sten til minde over de mænd, der sørgede for, at Herrup Kirke blev bygget i 1921. På stenen står også bedstefars navn: Jens P. Jensen.

Læs mere om vores slægt i Gunnar Noes Mundbjerg's slægtsbog: "Mellem Limfjord og Alhede" Bind I. Oktober 2001 v/ Karin Nygaard Johansen.

Else Marie Jensen's erindringer

Til mine børn.

Jeg har lovet jer at skrive nogle af mine erindringer ned. Jeg får jo ingen helhed ud af det, da jeg ikke har ført dagbog, men så var det jo heller ikke erindringer.

Det I særligt ville vide noget om, var jo min barndom og jeres fars og min ungdom, og da vi sammen stiftede jeres barndomshjem her i "Nygård" i 1897.

Da jeg ved det interesserer jer, vil jeg begynde med at fortælle jer, hvor jeres forfædre har levet og virket, så langt jeg ved tilbage, - det vil for nogles vedkommende være hen ved et par århundreder tilbage i tiden.

Min bedstefar på fædrene side hed Peder Christensen (Løvig) og var født i Løvig i Haderup sogn 12. febr. 1792 og døde 5. dec. 1865 i.

Min farmor var født i Nørre Møgeltoft i Ejsing sogn den 12. august 1797 og døde i Ejsing i 1889). Hun hed Maren Christensdatter. Møgeltoft den nordre er endnu i slægtens eje (1946). Mine bedsteforældre købte Bjerregård i Egebjerg. De havde tre sønner, Peder Kristian som senere fik gården, en søn Kristen døde som ung og min far Niels Christian Pedersen (Løvig).

Min mors familie stammede også fra Ejsing. Min oldefar kaldtes Ole Kærgaard var født i.1771. Måske kaldet Kærgaaard efter gården. Han blev gift i 1808 med Else Marie Madsdatter født i. 1786 på Venø. Han havde 3 børn. Mads Olesen, Jens Olesen og Maren Olesdatter. Maren fik i sine sidste år ophold i mit barndomshjem. Mads Olesen var den ældste og fik gården, han og hans hustru Mette, døde begge tidligt og efterlod sig fire børn, som familien tog i pleje. Gården Kærgaard blev solgt og udstykket, så jeg ved ikke bestemt, hvor den har ligget. De fire børn var - Søren Madsen senere boende i Svenstrup i Sahl, Ole Madsen senere boende i Hvidbjerg i Salling og Jens Kristian Madsen senere boende i Mejrup ved Holstebro, samt datteren Else Marie Madsen, der blev opfødt hos en moster i Hedegård i Egebjerg. Hedegård og Bjerregård var naboer, så Else Marie og min far voksede op som nabobørn. Hun blev min fars første hustru, men hun levede kun få år. Far stod alene med to små børn. Kristen der var født 22. november 1865 (død 30. marts 1886). Mette der var født 16. november 1867(død 25. nov. 1929). En tid efter Else Maries død kom min mor til far som hans husholderske. Hun var en kusine til Else Marie - datter af Else Maries farbror, Jens Olesen og hed Johanne Jensen og var født den 9. sept. 1849 - død 10. febr. 1905. Hun blev fars anden hustru og min og mine 9 søskendes mor.

Min mormor Karen Poulsdatter var født i Tinggård i Sevel den 15. okt. 1819 og døde 25. maj 1898. Der var to søstre, den ældste Mette Katrine fik gården Tinggård, som endnu er i slægtens eje. Min mormor Karen blev gift første gang med en degnesøn fra Brøndum i Salling, Mads Lykke. Navnet Karen Lykke blev

hængende ved hende altid - i daglig tale "Ka Løk". De fik tre børn, 2 drenge og 1 pige. Drengene døde i 2-års alderen. Datteren Mariane kom til Brøndum hos degnen Peder Lykke, som var hendes bedstefar og blev gift med Jens Refsgaard fra Håsum. De fik 5 børn. Døtrene blev ikke gamle. Sønnerne var købmændene Peder Refsgaard i Vinding og Niels Refsgaard i Struer.

Mormor var ikke gift mange år med Mads Lykke, som døde af kræft.

Mormor blev så gift med min bedstefar Jens Olesen der var født den 3. jan. 1812 og døde 8. april 1869. De fik 8 børn og boede i mange år i Husted syd for Sevel By. Senere flyttede de til Mundbjerg i Herrup, der hvor sønnen Ole Mundbjerg boede til sin død. Deres andre børn var, Else Marie der blev gift med Anders Christensen (kaldet Smed), Lindholthus, Sevel. Johanne min mor. Madsine der var gift med Anders Storgaard Knudsen, Lille Nygård i Trabjerg. Kalkværksejer Niels Mundbjerg, Lykkensprøve i Herrup, senere ejede han Borbjerg Mølle og Jens Kristian Mundbjerg i Herrup. 2 børn (Poul og Mads) døde som drenge.

Både min farfar og min morfar var døde, før jeg kan huske, men mine to bedste-mødre har jeg mange gode minder om.

Min farmor boede hos sin ældste søn (Peder Kristian Pedersen Løvig i Egebjerg) på aftægt, som det hed. Når vi så kom om til farbrors for at lege med deres børn, så hun gerne efter, om vi var klædt pænt og godt på, og var det søndag, ville hun vide, om vi havde været i kirke. Senere da jeg kom ud at tjene, havde hun tit noget hun ville give mig, enten vanter eller garn til at sy mine strømper sammen med. Undertiden lidt godt hun selv var blevet foræret. Jeg forstod altid, det betød noget for hende, at hun havde troen på at være et Guds barn, og gerne ville have andre til at være det. Hun døde i 1889 - 92 år gammel, jeg var da 16 år.

Min mormor (Karen Lykke - eller "Ka Løk") var mor til 11 børn og overlevede også sin anden mand. Også hun bar sine børn og børnebørn frem for Gud og var meget virksom. Da sønnen Ole fik ejendommen, skulle hun jo på aftægt, men hun syntes, hun var for god dertil, så hun tog husbestyrerindeplads nogle år. For sønnen Niels Mundbjerg, Lykkensprøve styrede hun også huset, indtil han blev gift. Der var altid fest for os børn, når "Gammelmor" kom på besøg i vort barndomshjem. Hun blev 78 år.

MIT BARNDOMSHJEM I EGEBJERG

Min far var født 4. juli 1837 og min mor 9. september 1848 og der blev efterhånden en stor flok børn. Vort barndomshjem lå midt i Egebjerg by, og det lå egentlig kønt. Mod nord en meget høj bakke, hvor der efter mine begreber lå en stor gård "Kærgård". Fra disse høje bakker var der en meget vid udsigt ned over kærene og engene helt ned til Sønderlem Vig med dæmningen mellem Limfjorden og Vig, ja helt over til Vestsallings bakker med herregårdene Bustrup og Hostrup

Mine allerførste erindringer knytter sig til den lille skole, der lå højt oppe på bakken nord for mit barndomshjem. Mine øjne har nok fulgt mine to ældre søskende, når de forsvandt ind ad døren. De har fortalt mig, at skolen blev flyttet, da jeg var to år, men der er jo visse ting, der indprenter sig i barnesindet, og som altid siden huskes.

På bakkens sydlige side så at sige hang fem, seks huse, hvor der boede nogle gamle mennesker, samt en smed og en snedker. Noget nedenfor snoede vejen sig om gennem byen, samt vejen der skrånede jævnt opad mod Kærgård. Syd for vejen var der nogle små haver, der tilhørte husene på bakkekanten. Vest for disse var der et lille "Lukke", som vi kaldte den, fordi der var diger rundt omkring den. - Mellem "Lukken" og haverne gik så vejen til det kære barndomshjem.

Fordi der var bakker nord for og også mod syd skrånede det opad, dannedes der i lavningen en bæk, som til tider kunne være næsten tør, og til andre tider når der var tøjbrud, stærk regn eller tordenbyger, kunne det være en brusende strøm, der skyllede oven over broen. Der kunne til tider samles en lille dam - "Æ Dåldam", når bækken ikke kunne tage vandet.

Om vinteren var det en yndet sportsplads for alle børnene i landsbyen. Der var ikke mange dengang, der havde skøjter, men vi havde godt beslag under vore træsko, og hvor kunne vi glide langt, når vi fik isen glattet. Det hændte jo somme tider, vi fik et par våde fødder, som det ikke altid var så rart at komme hjem med.

Jeg vil nu efter hukommelsen, så godt jeg kan, give jer en beskrivelse af, hvordan vort barndomshjem så ud. Min broder Jens Peder (Løvig) kunne gøre det bedre. Han har lige udgivet nogle sange "Krummer". Han har i flere af dem tegnet billeder - særlig af vore forældre - især af vores mor, men også af andre vi kendte i vores barndom.

Jeg til sagen, thi jeg tror, at I og jeres børn har godt af at høre lidt om, hvordan mange dengang måtte kæmpe for det daglige brød - og også høre lidt om opdragelsen af os børn.

Det var meget forskellig fra nutidens tænke måde - især ungdommens.

Jorden var de fleste steder udpint og ikke i gødningskraft som nu. Det kunne jo gå, hvor jorden var god, men derimod groede der kun lidt på sandjorden. Mit barndomshjem var en lille gård, der bestod af et par stumper eng ned mod vigen og nogle td. land kær. Resten af markerne var let sandjord, dog var der noget omkring gården, som ikke var af så ringe kvalitet.

Besætningen var ikke stor. 4 - 5 køer og nogle kalve og en hoppe, der gerne havde føl. En halv snes får og en vædder - ikke at forglemme - da den var vores skræk..

Gården bestod af tre længer. Stuehuset mod nord. Kostald, hestestald samt svinesti og fårehus i østsiden. Laden var i syd, og her var der også hønsehus. Laden og østerhuset var af ler med stolper ind imellem. I laden var der luger, som vi kom kornet ind igennem. Når rugen skulle køres ind, blev der bredt gamle tæpper ud foran lugen til at opsamle kernerne, og vore træsko skulle være meget rene, om vi måtte blive i dem, mens vi fik negene ind. Fader havde altid et par rene træsko, der stod i tærskeloen til brug under tærskningen, og når han færdedes der.

Vi avlede jo mest rug på den sandede jord. Der skulle megen rug til at leve af. Vi var jo mange børn og var jo dengang henvist til at leve af det, der avledes på marken. Der var ikke megen hvede dengang og slet intet i min barndomsegn. Der kunne avles gode kartofler, og dem havde vi ikke så få af. Det kneb med gødning til de mange kartofler. Jeg husker Far kørte dynd hjem fra kærret. Der var mange grøfter der, der skulle ryddes op, og der var noget tørveagtigt dynd, som Far blandede med fåregødning. Det gav udmærkede kartofler både glatte og pæne.

Far byggede også et tørvehus til tørv og til vognskur, men det var kun et spærhus, der lå vesten for stuehuset og kunne bruges til opbevaring af flere ting. Stuehuset var af teglsten, jeg husker dog ikke bedre, end at der var nogle fag af ler på nordsiden ud mod kålgården, som vi dengang kaldte haven. Der skulle også gerne være mange kål, thi dengang levede vi jo ikke som nutildags af steg og rødgrød, æblegrød og lignende.

Der blev næsten ikke slagtet, kun om efteråret. Det kunne jo ske, at et lam om sommeren måtte lade livet. Der var ingen slagtere, der kørte rundt med kød, så vidt jeg kan huske. Jeg kan huske, vi børn sommetider

hentede rødspætter nede ved fjorden. De små flyndere var ikke dyre, når vi selv hentede dem der. Far og andre mænd fra byen gik på fjorden og stangede ål om vinteren, når isen blev tyk. Nogle gamle koner nede fra mosen kom også om morgenen ned til vigen med et instrument på ryggen for at fange fisk. Det var dem der tiggede, når de intet havde at leve af. Folk skulle jo dengang sørge for sig selv, der var hverken hjælpekasse eller socialhjælp. Den eneste hjælp der var, var fattigbøssen som undertiden blev båret rundt i kirken, folk der havde penge med smed så lidt i den, men hvad kunne det forslå til et sogns fattige.

Daglønningerne var meget små, 35 - 50 øre for at stå og tærse en vinterdag i laden. Det var ikke meget til en familie at leve af, men manden fik jo da føden den dag, ellers måtte konerne ud med tiggerposen, og der var mange, der var helt gode til det. Bønderkonerne var nu heller ikke fedtede, men gav lidt godt i posen, især hvor der var mange børn, der skulle dele posens indhold.

INDRETNINGEN

Jeg kom lige hurtig nok fra beskrivelsen af mit barndomshjem. Det er jo i stuehuset, der foregår mest. I østenden var der en stue, som kaldtes storstuen. Den var i hele husets vidde. I storstuen var der 2 vinduer mod syd og 1 mod øst. Der stod en seng, to skabe, en dragkiste, en kiste og en væv, hvor vores nabos datter vævede. Når hun ikke brugte den, vævede mor tøj til os og lærred til linned, så det var et meget nyttigt redskab. Dernæst kom forstuen og inden for den var en vinkelstue, hvor far havde sin høvlebænk og værktøj, både som murer og snedker, da han selv besørgede istandsættelsen af de forskellige dele, som brugtes i gården. Så kom vores opholdsstue - også den var i hele husets vidde. I nordsiden var der alkovesenge (ikke lukkede alkover som også brugtes på den tid). Der var 2 længder blåblomstret sirts og en lille kappe med klunker foran hver seng. Det så rigtig pænt ud, men det var også hele familiens sovekammer. Der var også en vugge med gænger i dagligstuen.

Når vi trådte ud af vore senge, var vi jo i dagligstuen med det samme. Der var ikke mange møbler, de kunne heller ikke være der. Imellem de to senge stod mors dragkiste, oven over hang Mads Olesen og Hustru's gravmæle i glas og ramme, ovenpå dragkisten var der sat lidt pynt. Dernæst var der to armstole endda med fjedre, den ene var mors, den anden mors fasters, Maren Olesdatter, der havde taget ophold hos fars, da hun ikke længere kunne holde ud at tjene. Hun var ugift. Der var også et par træstole, et langt bord med skammel foran og med bænk under vinduerne og for bordenderne. Der var to vinduer i stuen. Henne i den østre bænkekrog var der skåret ud i bænken, og der hang vores stueur med lodder, som havde lange lænker, der næsten nåede jorden. Den skulle trækkes op hver aften. For bordenden hang bedstefars gravmæle i glas og ramme samt et billede af Jesus og apostlene.

Oven over døren til forstuen sad en præsenterbakke, bag den sad et lille spanskrør, som kaldtes Mester Erik. Den sad der til skræk og advarsel, dersom ungerne ikke var artige. Jeg kan nu ikke huske, den blev brugt til andet end til at pudse lampe-glasset med, alt var primitivt dengang. Jeg tror nok, de havde øvet sig lidt med spanskrøret på de to ældste drenge. Jeg husker Mor engang lignede dem ved de to sønner i skriften, den ene sagde NEJ, men gjorde alligevel, hvad der blev forlangt af ham, den anden sagde JA, men glemte tit at gøre det. Far gav mig en lille en på munden en gang ved middagsbordet - jeg har jo altid været noget ordrig. Ved bordet skulle der siddes stille og spises pænt. Vi skulle bruge vores mund til det, der var sat for os, og ikke til overflødige ord og gebærder. Ellers husker jeg ikke jeg fik klø. Mor kunne sommetider nappe lidt i armen. Når Far var inde kunne vi som regel se, når det trak op til "uvejr", så vi flyttede os i tide.

Jeg har glemt at fortælle, at vi havde en pæn bilæggerovn med ovn i den ene side, hvor vi kunne finde vores middagsmad, når vi kom hjem fra skole. Der var et billede på kakkelovnens forside af apostelen Filip, da han døbte etioperen. Oven på kakkelovnen var der en ramme med et par bøjninger og mange små blanke messingknapper, hvor vi om aftenen kunne hænge vore strømper.

Det var jo tit, der manglede pålæg til maden, så vi ville gerne stikke en skive brød ind i ovnen, så den kunne blive dejlig sprød og god, men det kunne jo lugtes, og vi skulle også passe på, vi ikke fik lavet pletter på kakkelovnen.

Dengang bagtes jo alt brødet hjemme, der blev tit bagt rugbrød til 14 dage - måske lidt mere - , men det blev pakket ned, så det ikke blev så tørt endda.

Så kommer vi til køkkenet. Jeg husker, der først var et åbent ildsted. En stor vid skorsten man kunne se himlen igennem - en røgkiste var der også, det vil sige en fordybning i loftet, hvor kødet af de får, der blev slagtet om efteråret kunne røges. Der blev ikke slagtet så få får dengang, men ikke ret mange svin. Fårene kunne finde føden ude og fedes med kål og kartofler om efteråret, før de skulle slagtes. Svinene derimod åd det dyrebare korn, der skulle bruges til menneskeføde, så dem blev der ikke så mange lagt til af. Fårene kunne også godt blive fede. De kunne få spæk på siderne og give godt med tælle. Lårene og pølserne blev så røgede, og det andet kød blev lagt i saltkarret til at lave kål og ærter på.

Bageovnen var også i køkkenet. Der var kun et vindue med et lille bord foran, en stol, en tørvekasse, og et lille skab i det ene hjørne over bordet til porcelæn. Det var en hel begivenhed, da Far en dag var i købstaden, og kom hjem med nogle løse ringe fra et komfur og gav sig til at gøre skorstenen snævrere så himlen ikke kunne ses igennem den, murede et lille komfur og lagde ringene på, så Mor fik det varmere i køkkenet og blev fri for røg, og hun kunne stå ret op over gryderne, men det måtte jo ikke koste meget, det var der ikke råd til. I den vestre ende af huset var der bryggers og spisekammer. Kælder var der ikke. Jeg husker at, da Far gjorde skorstenen snævrere, blev der et lille bitte kammer, hvor Mor om vinteren kunne have mælken og lidt andet frostfrit. Der var jo ingen mejerier dengang. Vi kærnede selv smør og hvis mælken frøs, kom der for lidt fløde på den.

Nu tror I jo, der var fjæl til gulv (trægulv), men det var der ikke. I stuerne var der lergulv, det vil sige, sej sammenstampet ler. Sådan var det de fleste steder den gang i gamle hjem. Blev der bygget nye huse på den tid, begyndte man at lægge fjæl. For at lergulvet ikke skulle støve, når det blev fejjet, stænkedes det med lidt vand - bagefter blev der så strøet fint hvidt sand på. Mor var en sand mester i at strø med små hvide toppe. Det så virkelig meget net ud. I forstuen og bryggerset var der pikkede sten..

Nu har I hørt lidt om det ydre og forstået, at vi ikke var velhavende folk, dog mærkede vi børn ikke så meget dertil i det daglige. Vi fik altid det, vi havde behov både til føde og klæder. Skulle vi have nyt tøj, var det altid af egen fabrikation. Det kunne holde længe og kunne vendes, når det kom til at se gammelt ud, men hvor kostede det den kære Mor nattesøvn og arbejde. Hun syede jo meget af det selv, og måtte sy i hånden. Der var ikke mange, der havde symaskine dengang. Først nu bagefter, da vi blev voksne, kunne vi forstå, hvad det kostede af flid og arbejde for vore forældre at opfostre sådan en flok under små kår.

Læderfodtøj fik vi ikke, før vi selv kunne begynde at tjene dertil. Mor vidste også at hjælpe på dette område, hun syede sirlige kludesko. Mig satte hun sommetider til at brodere korssting og blomster over foden, hun kunne hitte på mange forskellige mønstre, så jeg som barn fandt det meget interessant at hjælpe hende med syningen, og så var kludeskoene jo næsten lige så pæne som lædersko.

Vores nabo var træskomand, han kunne lave de nydeligste træsko, så fodtøjet var godt nok. Tjente vi lidt ved at hjælpe andre, blev pengene altid brugt til noget vi trængte til, og hvor var vi stolte af en ting, vi selv havde betalt. Lommepenge kendte vi ikke meget til.

Vinderup var lige ved at fremstå, og der var marked en gang om efteråret. Der fik vi gerne lov til at komme med. Der var ikke så mange huse i Vinderup, men toget gik derigennem. På markedet var der karrusel og koner der solgte kager, der var dannet som hjerter og sirupskager i bundter, der solgtes også æbler. Vi

havde sommetider sparet nogle ører sammen, 35 ører fik vi af Far og disse penge kunne sommetider slippe vel tidligt op. Hvis vi kunne finde Far i Vinderup, kunne det ske vi kunne få nogle ører. Vi skulle jo gerne have lidt markeds godt med hjem til dem, der skulle gøre arbejdet og til de små søskende. Denne markedsdag var så at sige den eneste udflugt, vi børn havde.

For at I skal kunne forstå, hvor godt vores barndomshjem var, vil jeg afskrive et lille brev fra min ældste broder, Kristen. Han var på den tid 17-18 år og tjente på en gård ved Skive. Jeg kan næsten ikke huske, den tid han var hjemme til daglig, da han var 8 år ældre end jeg og forlængst ude at tjene, men han kom flittigt hjem på besøg.

Brevet lyder som følger, og er skrevet meget pænt. Jeg har intet rettet derved.

Kære Forældre!

Det er ikke ret længe siden I hørte fra mig men nu i Dag har jeg god Lejlighed og saa vil jeg lade Eder vide hvordan jeg har det.

Jeg kan jo sige Eder at jeg er rask og har det godt og er meget godt fornøjet. I kan stole på vi faar en god Føde, vi faar Kage baade Formiddag og Eftermiddag til vores Mellemmad. Jeg kan ligesom forrige Gang sige Eder at Karlene er saa flinke imod mig og begge Piger har sagt til mig at naar mine Hoser er i Stykker saa skal de nok sy dem sammen for mig. Manden og Konen siger aldrig et ondt Ord til mig. Jeg har det saa rent og pænt i Kostalden og det er saa godt tilmaade for Konen. Jeg har det ikke slet saadan som der jeg tjente før, naar jeg er færdig skal jeg ikke en Tur i Byen eller hen at hjælpe ved et eller andet Arbejde, men saa er jeg fri. Vi kommer tidlig i Seng om Aftenen og tidlig op om Morgenen, thi vores Klokke er dygtig stærk. Jeg ved ikke rigtig naar jeg kommer hjem, men jeg skal nok skrive hjem en Gang til før jeg kommer, det bliver nok en Søndag. I skal have mange Tak fordi I skrev saa snart sidste Gang og I maa heller ikke tøve for længe inden I skriver til mig igen, thi jeg vil saa gerne høre fra Eder om I er raske.

I skal ogsaa have mange Tak fordi I vil minde mig om at elske vor Herre Jesus Kristus thi det er dog det, det gjælder mest om for mig og for os allesammen at vi holder os til ham i al vor Nød, ham den eneste Redningsmand.

Jeg beder Eder kære Forældre at I vil bede for mig at jeg kan blive salig naar jeg dør, thi jeg ved ikke naar jeg skal herfra ung eller gammel.

Nu vil jeg for denne Gang ende min Skrivelse og I hilses allesammen paa det venligste fra Eders altid hengivne Søn.

Krarp den 25. Maj 1882 ?

Kristen Pedersen.

Det sidste tal i årstallet var til dels udslettet.

Denne broder sagde da han var 18 år og kunne få sin mødrene arv. "Jeg vil ingen arv have, thi min egen mor kunne ikke have været bedre mod mig, end du har været", sagde han til Mor, og da hans formynder gav ham ret, gav han Far pengene, fordi det kneb med at få det til at gå rundt.

SYGDOM OG SORG

Kristen kom hjem i 20 års alderen, han havde tjent i et hjem hvor både manden og konen havde tuberkulose. Det kaldtes ikke sådan dengang, det kaldtes tæring. I det brede lag ansås det ikke for at være

smitsomt. Da Kristen kom hjem fik Far ham til Viborg til en dygtig læge, og så fik vi at vide, det var smitsomt, men det var for sent.

Hjemme havde de travlt med høsten da han kom, han syntes, at kunne han ikke bestille noget, kunne han da passe vor lille søster, Maren på nogle måneder. Det gjorde han med det resultat, at hun døde en måned før ham. Så snart at vore forældre fik at vide, det var smitsomt, blev der gjort alt for at smitten ikke skulle brede sig til flere, men det var ikke let med så lidt plads og så mange børn, der var dog ikke flere, der fik det. Kristen sagde, da han lå og blev plejet: "hvor er jeg glad for, jeg ikke tog min arv, thi så havde jeg syntes, jeg ingen ret havde til at komme hjem og blive plejet". Jeg husker da vor lille søster lå for døden og ikke kunne få luft, sad vi alle rundt om vuggen og græd, fordi vi kunne se, at hun led. Kristen kaldte da på Far, om han ikke ville hjælpe ham hen til vuggen, han ville se hende. Da han kom hen til vuggen smilte vor lille søster 3 gange - så døde hun (22. februar 1886- 11 måneder gammel). Kristen sagde da, nu forstår jeg, hun ikke kunne dø, før jeg fik set hende, jeg skulle se, hun kunne se noget skønt og kunne smile ad døden, så det kunne være lettere for mig at dø. En måned efter døde han. (30. marts 1886)

Året forud var der død en ellers stærk lille broder af strubehoste. Det kom meget hurtigt - snart før nogen anede det. Han hed Anders og blev kun 2½ år. Det var så tre af børneflokkens, der døde på 15 måneder, og der var sorg i hjemmet. Der kom inden ret længe en lille Maren mere, så var vi syv børn igen. Da I jo ikke har kendt dem alle, vil jeg fortælle jer navnene på dem.

BØRNEFLOKKEN

Der var jo først Kristen, født 22-11-1865 - død 1986. Mette, født 16-11-1867 - død 25. nov. 1929 (disse to var mine halvsøskende). Jens Peder, født 14-08-1871 - (død 11. apr. 1956 i Borbjerg). Mig eders Mor (Else Marie), født 26-09-1873 (hun døde 19. juli 1952). Mads, født 28-07-1875 (druknet 22. juli 1895 i Borbjerg). Povl, født 03-10-1877 (død 7. dec. 1955 i Sevel sogn). Karen, født 14-02-1880 (død 12. sept. 1896 i Sevel). Anders, født 18-08-1882 (død 19. febr. 1885). Maren, født 22. marts 1885 (død 22. febr. 1886) MAREN Andrea Kristine født 13. december 1886 - død i Sevel 13. jan 1898. Kristen, født 31-12-1889 (død 24. juni 1974 i Sevel) og Katrine, født 06-02-1893 (død 15. okt. 1980 i Ryde).

Kristen den yngre og Katrine er født i Sevel ved Kalkværket efter vore forældre i 1888 flyttede dertil.

Søster Mette var hjemme til lidt over konfirmationsalderen, så lærte hun noget ved syningen og kom i 16-17 års alderen til Lidegård i Hvidbjerg i Salling som tjenestepige. Var der i 8 år og blev gift med Niels Lidegaard 1891. Jens Peder måtte ud at tjene, da han var 10 år gammel. Far kunne have haft hårdt brug for ham hjemme og Mor kunne være blevet skånet mere, men de har jo nok syntes, det ikke kunne gå, at have en så stor dreng gående hjemme. Det var jo da kun sommeren han var ude, han var på samme gård tre somre og passede kreaturer både på mark og eng. Ind imellem hjalp han ved alt forefaldende arbejde, og det var nu ikke lidt, der dengang kunne forlanges af en dreng. Men føden var god, og han blev en stor stærk dreng, der var vant til at bestille noget. Han havde også gode kundskaber. Der var også det ved vort hjem at både Far og Mor havde gode skolekundskaber, og de var meget gode til at lære dem fra sig til os.

SKOLEN

Når vi kom i skole havde vi gerne lært katekismus udenad og var begyndt udenad i Balslevs lærebog og indenad i bibelhistorie, samt kunne lægge tal sammen, så vi var altid gode til at klare os i skolen. Jens Peder var et særligt lyst hoved, og når han kom hjem om vinteren, gav han mig noget af hans lærdom. Jeg tror ikke, jeg var slet så hurtig til at fatte opgaverne som han, jeg tror heller ikke han syntes, jeg var så lærenem som han, grammatikken drillede mig noget. Jeg husker endnu, hvordan han lærte mig navneord. Han sagde, at alt hvad der ender med - else - hed - ning - dom - skab - skal du skrive med stort, han sagde naturligvis

flere, men disse her har jeg altid siden husket. Jeg hed jo Else, der stod altså Else Hedning Domskab. Det har jeg altid husket siden, - det var godt illustreret.

Far var god til at regne, men hans måde var for gammeldags, så der havde jeg også megen nytte af Jens Peder. I skolen skulle vi oversætte vore kønne gamle danske og norske folkeviser til historie. Det var meget interessant, det var Jens Peder meget god til og vi lærte på den måde noget at skrive stil. Vi skulle også skrive breve, som så skulle om ad læreren. Jeg husker en vinter, jeg var noget syg og derfor ikke i skole. Jeg skrev da et brev til læreren, men det kunne jeg ikke få Jens Peder til at tage med, men måtte sende med en veninde. Jens Peder ville ikke have mig gjort til nar. Læreren sendte dog bud med ham hjem, at han nok selv skulle komme og takke mig for det. Jeg kan godt huske at jeg triumferede. Bror kunne godt se, jeg duede til noget. Det er lidt skønt at opfriske barndoms minder.

BRODER MADSKOM I PLEJE HOS MORS SØSTER MADSINE OG ANDERS STORGAARD KNUDSEN TRABJERG

Vor broder Mads, der var to år yngre end jeg, kom da han var fire år til en moster, der ingen børn havde. Moster syntes jo, Mor kunne undvære et barn til hende, når hun havde så mange. Hun fik ham, men hvor var der glæde på begge sider, når vi på vore småben travede fra Egebjerg til Borbjerg for at besøge ham. Vi skulle først besøge vor kære Moster (Else Marie) i Lindholthus, så var gerne de ældste af deres børn med os og viste vej. Mads kom jo også sommetider hjem nogle dage. Det kostede gerne tårer, når vi igen skulle skilles, især vel for ham. Han var jo ene, når vi rejste. Mads druknede under badning i en å, da han var 20 år. Det var en stor sorg for os alle, og vor kære Mor fik grå hår. Hun syntes ikke, hun havde været en rigtig mor for ham som for os andre, fordi han var kommet hjemmefra så tidligt.

ARBEJDE OG LEG

Jeg var den eneste, der kunne være til lidt nytte om sommeren hjemme til pasning af kreaturer og som barnepige. Poul, der var fire år yngre end jeg, var en stor spilopmager, skønt han var lille af vækst. Han var min trofaste ledsager, når vi skulle i kæret om eftermiddagen med køerne. Tiden gik så godt, når han var med, for munden stod ikke stille på ham ret længe ad gangen. Når vi var hjemme og barnet sov, og han så kunne se, jeg måske kunne få lidt tid til at lege, hentede han mig gerne om bag laden, hvor vi havde vor købmandshandel - der var en sandgrav i nærheden, hvor vi kunne finde alt til faget henhørende - eller vi skulle spille krok. Jens Peder havde lavet køller og kugler, om de var helt runde husker jeg ikke, men vi var glade for det, som det var. Vi var ikke overlæsset med legetøj, men kunne også selv hitte på meget at more os med.

Søster Karen var seks år yngre end jeg, det er snart hende jeg kan huske mindst om som barn. Jeg tror hun og Mads lignede hinanden mest, de var mere stille af væren end vi andre. Jeg husker hun var meget bange i tordenvejr. Hun var kun syv år, da jeg kom ud at tjene, så var vi ikke meget sammen, før hun var 15-16 år og hun var allerede dengang en voksen pige, køn og stor, og jeg syntes en god pige. Hun tjente også et sted, hvor der var tuberkulose. Konen var meget medtaget og manden blev det. Karen var jo i den alder meget modtagelig. Hun fik strubehoste, kom hjem i pinse og døde først i september.

Mellem Karen og den lille Maren var der nogle år, da de to der døde som små var derimellem. Den lille Maren var mit lille kælebarn. Mor sagde hun hoppede, når hun hørte mine skridt ude på stenbroen, når jeg kom fra skole. (træsko på stenbro)

Jeg tror jeg vil skildre for jer en vinterdag i vort barndomshjem.

Far var altid tidligt oppe. Han tog en snaps og et stykke brød. Det var så almindeligt den gang, at manden tog en snaps og en punch, når de kom sammen to eller flere, men jeg har aldrig set Far drukken eller umådeholden. Jeg mindes jeg hørte ham tærse, og han skulle jo have kreaturerne røgtede. Mor havde tit siddet længe oppe om aftenen, så hun kom ikke så tidligt op sådan en kold vintermorgen. Når hun først kom op, havde hun snart alle rollingerne. Der var jo gerne et par stykker, der skulle i skole.

Vi skulle have davre allesammen. Efterhånden kom så alle på benene, imens havde så gamle Maren været ude at malke. Hun kaldtes gamle Maren, fordi der var et barn, der havde samme navn. Davren bestod af stuede kartofler og kogt mælk, hvori der var rugbrødstæringer. Jeg husker Far gjorde ligesom Aakjær skrev om sin far, han strøg med hånden alle krummerne af over fadet, når han var færdig med at skære brødet, for at intet skulle gå til spilde.

Vi havde ikke ret langt til skole, vi løb tit hjem og fik middagsmad. Når vejret ikke var godt, og der var sne, ville vi meget gerne have mellemmad med så vi kunne få legen med i skolestuen. Dengang var der ingen, der tog det så nøje, om det støvede noget, det gjorde det jo også tit hjemme. Læreren kunne også godt lide, at vi legede. Han kunne stå og se på os, når vi dansede eller legede på anden måde. Det er ikke sådan at han ikke tog sin gerning alvorlig. Han var meget god til at fortælle os bibelhistorie, som vi skulle huske og fortælle ham dagen efter.

For at jeg bedre kunne huske det, fandt Mor det i bibelen til mig, så kunne jeg læse det der og fik på den måde lyst til at læse i bibelen. Mor havde jo altid travlt, og de små ventede på mig, når jeg kom fra skole. I mørkningen, som vi holdt meget af, kunne Mor tage den lille op til sig. Sommetider sang hun en sang for os, - hun havde en køn sangstemme, - eller hun fortalte os en historie, eller satte os en gåde for, eller andet som kunne sysselsætte tankerne, så vi kunne sidde rolige.

Gamle Maren ville også gerne fortælle os en historie, men det var tit om varsler og spøgelse, og det kunne Mor ikke lide. Vi kunne også tit blive så bange, så vi næsten ikke turde gå udenfor om aftenen. Jeg husker en gang, jeg løb panden mod muren og fik en bule. Jeg var meget bange for, nogen skulle spørge mig, hvordan jeg havde fået den, for jeg var jo ked af at sige, jeg var en kryster.

Vores opholdsstue en vinteraften var fuld af arbejdende mennesker. Mor syede eller strikkede, gamle faster Maren kortede eller spandt. Vi fik ingen aviser den gang, vi fik flere småblade, men de læstes gerne om søndagen. Far hjalp somme tider faster med at karte, eller han snoede sime til tækning, lavede reb, bandt halmkurve eller riskurve eftersom, hvad der trængtes til i huset. Til andre tider sad han omme på bænken mellem poderne og lærte dem A B C, eller lærte dem at lægge tal sammen, trække fra og multiplicere.

Noget af det første jeg kan huske, var en gang jeg var syg. Jeg tror det var en byld i halsen. Jeg undrede mig over at Far sad på sengekanten og græd. Det var jeg ikke vant til at se. Han fortalte mig om himlen og englene og Jesus. Bagefter fortalte de mig, de troede jeg ville dø. Far sagde ikke så meget som Mor.

Om eftermiddagen på søndagene samlede Far os ofte, vi skulle sammen med de ældre høre en prædiken af Luthers Prædikenbog. Det var ikke en forkortet udgave, men den oprindelige. Det kneb ganske vist for os at sidde stille så længe. Vi kunne tit lette os lidt i sædet, når han bladede om, for at se om ikke enden var der snart. Vi syntes ikke om at sidde stille så længe, men der var ingen søndagsskole, og da vi blev ældre forstod vi jo Fars gode mening, og er i al fald taknemmelige for erindringen derom.

Der var ikke banden, kortspil og drikkeri i vort hjem. Brændevin fandtes i alle hjem, og der var mange, der berusede sig og var en skam for deres kære.

Mor kom altid og bad aftenbøn med os, når vi kom i seng.

Tid til at lege med os, havde hun ikke, men jeg var videbegærlig, og når hun sad ved sit arbejde, spurgte jeg ud om hendes barndom og ungdom, - hvor hun som ung havde tjent og hvor vores slægt boede.

Jeg kunne da forstå min barndom var lys, imod hvad hendes havde været. Hun skulle op om morgenen og muge ud i kostalden, dernæst have sine træsko uden læder skurede, for at hun kunne se ordentlig ud, før hun skulle i skole. Træskoene havde messingkramper, og de skulle være blanke. Hun tjente på en gård, hvor der ikke var så få kreaturer. Det var for resten hos den gerrige Jens, som Jens Peder har skrevet om i en sang. Hendes faster (Maren Olesdatter) var husholderske der.

Mor lærte mig åndelige sange og fædrelandssange fra 1864, som jeg skrev ned. Noget af det kan jeg huske endnu.

Jeg kan i dag ikke forstå, hvordan vi alle kunne se ved en lille hængelampe med skærm, som ikke lyste ret stærkt, men det var den eneste lampe, vi havde. Ellers brugtes kun lys, som vi selv støbte.

LYSESTØBNING

Det var en stor dag for os børn, når der skulle støbes lys. Loftstigen kom så ind i stuen samt et bundt pilekviste, der var lavet til det brug og blev gemt fra år til år. Forud var der tvundet lysegarn med øje foroven og det var lige så langt, som lyset skulle være. Så blev der sat væger på pindene, eftersom lysene skulle være tykke eller tynde, og de blev anbragt mellem trinene på stigen. Dernæst kom smørkærnen ind og blev hældt halvfuld af kogende vand og al den smeltede tælle som kunne undværes i husholdningen. Så begyndte støbningen. Vi børn, som kunne hjælpe uden at brænde os, fik lov til at dyppe et hold. I førstningen troede vi jo, vi skulle holde dem nede længe, men opdagede snart, at der skulle en rask dypning til, ellers tog det varme vand tællen af igen. Det var morsomt at støbe lys, og vi gjorde det kun en gang hvert år.

MOR LAVEDE GOD MAD AF LIDT

Mor var en dygtig husmor, hun havde den gode egenskab at kunne lave pæn og god mad af lidt. Maden var altid godt tillavet og hun var proper. I haven fandtes der både til at lave kål og suppe af. Det var tit beskedent, hvad der blev brugt af kød, men det smagte altid godt. Vi havde også lidt solbær og stikkelsbær, men det var ikke mange. Der måtte ikke købes for ret mange penge hos købmanden, men vi havde god mælk og Mor lavede små oste med kommen. Det var godt til pålæg. - Gode kartofler havde vi, men vi fik ikke megen sul til dem. Sommetider var der stegte flæsketerninger i sovsen til kartoflerne. Vi fik tit byggrød og vælling, så vi manglede intet i ernæringen.

MOR VAR HUSLÆGE

Ligesom Far var murer og snedker, så var Mor huslæge. Hvor var hun god og klog til at hjælpe os, når vi fejlede noget. Havde vi hoste, stødte hun kandis i morteren, vædede det lidt med eddike og gav os det, eller hun kogte lakrids og kandis sammen med lidt anisdråber. Jeg husker engang, jeg var i marken for at flytte fårene, og jeg fik så ondt i den ene side, så jeg næsten ikke kunne gå hjem. Hun fik mig i seng, fik varmet en teglsten, hældte lidt eddike på den, så den kunne dampe, jeg fik den ind på siden og smerterne fortog sig. Engang kom de kørende med Jens Peder, derfra hvor han tjente. Han var blevet så syg, og havde en gruelig hovedpine. Da hun fik ham i seng, lagde hun surdej under hans fødder, hvilket havde den virkning, at hovedpinen efterhånden forsvandt.

Der var mange dengang der var overtroiske, men Mor brugte altid naturlige ting, det andet lo hun ad. Der var ingen læge i Vinderup dengang. Ca. 3 mil (ca. 20 km) var der til Skive, lidt mere til Holstebro. Skulle der hentes læge til en syg måtte der 3 vogne af sted, 1 til at få lægen purret ud, 2 andre vogne med lidt mellemrum for at det kunne gå lidt raskt. Der var ikke mange fjedervogne. Doktoren havde selv en agestol, som blev hængt på vognen samt en fodpose. Folk skulle hjælpe hinanden. Sygekasse var der ikke, men det må siges, at mange af lægerne var gode mod fattigfolk og tog tit kun lidt for deres arbejde. Der var jo også en del "kloge" mænd og kvinder, - nogle der virkelig var klogere end de fleste og kunne sætte en arm i led, kurere udslet, koge salve til bulne fingre og slige nyttige ting. De havde megen søgning. Andre var der, som helst måtte have beholdt deres klogskab for sig selv, og søgningen der, gik da også gerne fra dem.

Ja, der var trygt i barndomshjemmet under alle forhold, men ak, de svandt de kære barndomsdage, men minderne er der, og de skal fremdrages for at taknemmeligheden mod dem, der tog tørnene for os kan komme frem.

Vi må jo huske på, at jorden havde været udpint inden bondens frigørelse, og der skulle både kræfter og midler til, for at komme på fode igen. Mange i dette århundrede tænker slet ikke på alle de gode ting, der nu er bleven os til del. Når jeg tænker på alle de goder, der er kommet, f.eks. fra tællelys til petroleumslamper og nu elektricitet.

I min ungdom måtte vi altid gå, så kom cyklerne. Fra stivvogne til lette fjedervogne, nu automobiler. Radio, telefon, flyvemaskiner. Andre ting, alle de mange forbedringer på landbrugets område.

Det kan ikke hjælpe, vi sætter os til døms over dem, der ikke så godt kunne klare opgaverne den gang, men blev trætte og opslidte for tidligt.

14 ÅR OG HJEMMEFRA

Nu var den tid kommet, hvor jeg skulle konfirmeres og derefter ud at tjene. Jeg husker Mor fulgte mig ud i døren. Det har sikkert været hårdt for hende at sende mig ud, lille og spinkel som jeg var. Tårerne stod hende i øjnene, da hun sagde: "Ja Else Marie, nu var det ikke så godt, om det skulle gå dig sådan, at du skulle komme hjem igen. Måske tænkte hun på min broder, der kom syg hjem. Der kunne jo også menes andet, som mit barnehjerte endnu ikke forstod. Men et forstod jeg på Mor, jeg kunne ikke komme hjem og blive der i længere tid.

Det var ikke langt jeg skulle flytte, men jeg skulle gå langs med et dige, og det tog mig nogen tid, ingen måtte jo se, der var flydt tårer. Den vinter havde jeg det godt. Det meste af mit arbejde bestod i at passe et par småbørn, og det var min lyst. Men det gjaldt kun vinteren. Jeg havde ikke langt hjem, men skulle altså have en anden plads 1. maj.

FAMILIEN FLYTTER FRA EGEBJERG

Da foråret 1888 kom, gik mit barndomshjem til auktion. Far kunne ikke længere. Kreditforeningen overtog stedet, og det var et hårdt slag for os alle. En fætter til min far, Kristen Møgeltoft, Ejsing, købte gården, og det var vel nok hans mening, at Far skulle være blevet der som bestyrer, men Far kunne ikke blive der. Han var en retsindig og ærekær mand. Hans barndom, ungdom og det bedste af hans manddom var jo levet på denne egn. Jeg forstår ham godt nu.

Mine forældre kom så op til Sevel Kalkværk, som min morbror (Niels Mundbjerg) den gang ejede. Der kunne Far få arbejde og Morbror havde tillige et hus, de kunne bo i. De var tre voksne og tre børn. Poul og Karen kom snart ud at tjene noget af tiden, men alt skulle jo tjenes ind. Daglønnen var ikke stor i de tider.

Far fyrede under kalkovnene. Man fyrede med lyng, men det viste sig, at han ikke kunne tåle kalkstøvet. Mor har fortalt mig, at de tit fik det bare brød om morgenen til kaffen. Vi, Jens Peder, Mette og jeg tjente jo langt borte, og vidste ikke, det var så småt derhjemme. Men med den løn vi dengang tjente, kunne vi ikke hjælpe meget. Jeg blev dernede i Egebjerg i 1½ år efter de flyttede (til Bjergby), men hvor jeg dog længtes efter det kære barndomshjem. Det gjorde ondt at se andre færdes, hvor mine kære havde boet. Hvor var jeg glad, når jeg mødte vor gamle nabokone og kunne få en lille sludder med hende om de kære, som jeg vidste også hun holdt af. Jeg kunne jo også besøge Farbrors og min gamle Farmor. Hun var åndsfrisk og kunne gå omkring ved en kæp. Hun længtes måske lige så meget som jeg, men bar det stille. Jeg husker hun sagde til mig den første gang, jeg skulle gå den lange vej fra Egebjerg til Sevel Kalkværk. "Gå nu ikke for rask i førstningen bitte, så får du ondt i din side". Hun var dengang 90 år, og hun blev 92. Jeg var kun hjemme 2 gange hvert år.

Jeg kan heller ikke sige, de havde megen omsorg for mig, der hvor jeg tjente. Det var et par unge folk, og jeg fik lov at bestille noget. Vor nabokone, der havde børn på samme alder som jeg, sagde sommetider til mig "de splitter dig ad, bitte". Jeg var der i 1½ år, og det var den værste del af min tjenestetid.

I denne så hårde tid for vore forældre kom der en lille broder mere, Kristen der blev født 31-12-1889.

MIN FAR BLIVER LANDPOST

Mine forældre var ved kalkværket et par år. Så skete det, at lynet slog landposten ihjel. Far søgte så pladsen som landpost og fik den. De købte så et lille hus med et stykke hede til, lidt var vel opdyrket. De fik en ko, som Far byggede et jordhus til. Mælken havde de savnet hårdt i disse år, så det følte som en stor lykke igen at kunne nyde mælk fra egen stald - selvom stalden kun var et jordhus med et lille vindue i døren. Nu kunne de også igen avle kartofler.

Der skulle jo også dyrkes hede op. Jens Peder, min bror hjalp dem nogle gange, da han efter endt gardertjeneste for kongen vendte hjem fra København. Fars løn som landpost var heller ikke stor til at begynde med. 120 øre pr dag, men den friske luft var godt for ham, og han havde altid været god til at bruge sine ben. Mor og gamle Maren kunne gøre det meste af arbejdet derhjemme. Det var Fasters lyst, at finde god græsning til koen, om det så var landevejsgrøften, og hvor hun ellers kunne finde noget i heden. Fader skulle gå næsten hele dagen. Posten fra Vinderup blev dengang ikke kørt længere end til syd for Sevel by. Far skulle så have postsagerne med fra Bjørnkær til Sevel og have ny forsyning med herud igen. Der var kun 1 post til det, der nu er 3 - 4 om, men han gik jo heller ikke til hvert sted, men tømte postkasserne og lagde i dem igen, når han kom tilbage. Det var jo før cyklernes tid. Han skulle bruge sine ben, og han var glad for, han havde fået postturen, også fordi han bedre kunne tåle det.

Else Marie fortsætter sine erindringer i bogen "Erindringer fra heden".

Bogen kan lånes på biblioteket. Kan også stadig købes.

Else Marie havde efter den tid flere pladser i Hvidbjerg og Fly. Hun kommer til at tjene sammen med Jens Peder fra Smøllerup, som hun bliver gift med i 1898. Hun fortæller om deres kamp for at få deres eget hjem, og om udviklingen i deres landbrug. Hun blev født i fattigdom i hus med lerklinede gulve, men døde som 78-årig i et nyt stuehus med fine lakerede gulve, blondegardiner og røde plysbetrukne møbler